

Den næste sag på dagsordenen var:

11) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 4:

Forslag til folketingsbeslutning om sikring af gratisprincippet i folkeskolen.

Af Søren Kolstrup (EL) og Frank Aaen (EL).
(Fremsat 31/3 98).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Undervisningsministeren (Margrethe Vestager):

Tak for ordet.

På baggrund af Ombudsmandens foreløbige redegørelse af 25. juni 1997 om forældrebetaling i forbindelse med lejrskoler og skolerejser i folkeskolen har den tidligere minister taget initiativ til, at der allerede i indeværende folketings-samling vil blive fremsat et forslag med henblik på at ændre folkeskoleloven for at præcisere, om og i hvilket omfang forældre kan afkræves betaling for disse aktiviteter, og forslaget er allerede annonceret på lovprogrammet.

Jeg kan oplyse, at vi i den forbindelse også vil se nærmere på en række af de samme aktiviteter inden for ungdomsuddannelser.

Efterfølgende har vi modtaget Folketingets Ombudsmands endelige redegørelse af 20. november 1997, der ligesom den foreløbige redegørelse forudsætter, at der sker en ændring af folkeskoleloven. Vi arbejder derfor videre med et forslag til en ændring af folkeskoleloven på det her punkt.

Gennem de senere år har der været meget debat om, hvorvidt forældre kunne eller skulle bidrage til de udgifter, som skolen forestår. Praksis er meget forskellig, og meningene herom er meget delte. Som eksempel kan jeg nævne, at Morgenavisen Jyllands-Posten i efteråret viste et resultat af en rundspørge blandt et repræsentativt udsnit af personer over 17 år vedrørende spørgsmålet: Bør skoleudflugter efter Deres mening betales helt af det offentlige, eller bør forældre også bidrage? Resultatet viste, at to tredjedele mente, at forældrene også bør betale. Det, som jo er værd at notere sig, er, at det er skoleudflugter, der her er tale om, og at der derfor kan laves en rig variation over temaet.

I ministeriet har vi i de senere år modtaget rigtig mange henvendelser fra elever, forældre,

lærere, kommuner m.fl., som alle har ønsket at give deres mening til kende. Også her gives der udtryk for meget delte meninger.

Med henblik på at skabe større afklaring på området vil jeg indtil videre oplyse, at ministeriets folkeskoleafdeling ved brev af 19. januar 1998 bilagt Ombudsmandens endelige udtalelse sendte en henstilling til alle kommuner og amtsråd om, at man lokalt følger den skitserede praksis på området, som ministeriet tidligere har anbefalet.

Jeg mener, at det på nuværende tidspunkt er for tidligt at lægge sig fast på, om lejrskole og skolerejser under alle former skal være fuldt ud vederlagsfri for forældrene, eller om vi kan finde en mulighed for en vis begrænset deltagerbetaling, som både er rimelig og i overensstemmelse med den grundlovssikrede ret til fri undervisning i folkeskolen. Jeg vil derfor anbefale, at en drøftelse af hele denne problemstilling afventer det kommende lovforslagsbehandling i Folketinget.

Frode Sørensen (S):

Dette forslag er jo senest behandlet her i Folketinget den 2. december sidste år, og i Socialdemokratiet er vi fortsat enige i, at der er behov for en præcisering af kommunernes meget forskellige fortolkning af folkeskolens regler om forældrebetaling i forbindelse med lejrskoler og skolerejser. Lejrskoler og skolerejser er en del af undervisningen i folkeskolen og er derfor vederlagsfri for elever og forældre. På den baggrund ser vi egentlig intet behov for en lovændring, men alene for en præcisering.

I Socialdemokratiet har vi altid betragtet den såkaldte frivillige betaling fra forældre som uheldig, idet den ofte lægger et urimeligt gruppepres på forældre, som økonomisk har svært ved at betale til disse ture. Vi er af den opfattelse, at der skal være meget klare retningslinjer på dette område, og vi er bange for, at en åbning af muligheder for forældrebetaling vil give endnu flere fortolkningsproblemer og diskussioner på skolerne end dem, vi kender i dag. Vi er derfor tilfredse med, at Ombudsmanden har slået fast, at ingen elev kan afskæres fra deltagelse på grund af manglende betaling.

Undervisningsministeren har jo i dag bebudet, at der vil blive fremsat et lovforslag, der tager stilling til, om lejrskoler og skolerejser under alle omstændigheder skal være vederlagsfri, eller om der kan findes en model for en vis brugerbetaling, men det skal selvfølgelig

være en brugerbetaling, der er i overensstemmelse med den grundlovssikrede ret til fri undervisning i folkeskolen.

Socialdemokratiet vil naturligvis gå aktivt ind i denne drøftelse, og vi kan da også være positive over for et mindre, skal vi kalde det køleskabsgebyr eller madpakkebeløb svarende til et beløb, som forældrene sparer i kost ved elevens fravær fra hjemmet. Indføres et sådant gebyr, er det dog væsentligt at slå fast, at kommunerne får en mulighed for og ikke en pligt til at opkræve det gebyr.

Med hensyn til Enhedslistens forslag skal jeg meddele, at Socialdemokratiet ikke kan stemme for det. Der er tale om forligsstof, hvor partierne bag folkeskoleloven på baggrund af Ombudsmandens endelige redegørelse og ministerens oplæg til ændringer må finde frem til en fornuftig løsning.

Anders Mølgaard (V):

Som det også er påpeget af ministeren for et øjeblik siden, pågår der som bekendt netop i disse dage intensive forhandlinger i forligskredsen om folkeskoleforliget, hvor vi forsøger at finde en løsning på den problemstilling, som Enhedslisten beskriver i sit beslutningsforslag. Fra Venstres side har vi tiltro til, at den snak, vi har i forligskredsen, vil munde ud i et resultat, og derfor finder jeg faktisk ikke, der er behov for på nuværende tidspunkt i denne proces – det ville også være illoyalt – at komme med specifikke meldinger på dette beslutningsforslag.

Det er klart, at Venstre ikke kan støtte beslutningsforslaget, og det tror jeg heller ikke forslagsstillerne havde forventet. Men jeg vil godt slå fast her med syvtommersøm, at i Venstre mener vi, at netop lejrskoler og skolerejser er af uvurderlig betydning for mange børn og unge, og nogle af de bedste sejre, nogle af de mest positive og rige oplevelser, som mange kan referere til, når de vel at mærke har forladt skolen, er jo netop oplevelser på lejrskoler og skolerejser.

Derfor er der bestemt ikke behov for nogen initiativer, der reelt betyder, at man spænder ben for de oplevelsesmuligheder, og det er klart, at hvis man forbyder egenbetaling og forældrebetaling, vil det reducere volumen eller muligheden i det hele taget for at afvikle den slags ture. Det er logik for præriehøns.

Jeg synes også, det er glædeligt at høre, at ministeren selv nævner den undersøgelse, der

viser, at der er massiv opbakning i befolkningen til en rimelig egenbetaling. Det er klart, at der selvfølgelig bør være et loft over, hvor høj den kan være, men de fleste danskere synes altså, det er helt fint og naturligt, at der er en vis egenbetaling, og derfor er dette beslutningsforslag helt ude i skoven.

Venstre vil også gerne påpege, at vi ikke lider af den berøringsangst, som kendetegner visse partier her i huset omkring egenbetaling i denne sammenhæng. Jeg synes, det er lidt beskæmmende at se, at man har den betongnagtige holdning i visse partier, bl.a. i Enhedslisten, men de bliver åbenbart aldrig klogere.

Det var det.

Brian Mikkelsen (KF):

Vi er i Det Konservative Folkeparti ikke imod grundloven. Vi er heller ikke imod, at folk betaler for det, de får. Den gode, gamle grundlov foreskriver jo, at undervisningen i folkeskolen skal være gratis, og vi er helt enige i, at sådan skal det fortsat være.

Men der bør også være en naturlig grænse for udbetalingen fra de offentlige kasser. Undervisning i folkeskolen er gratis, men det er et stigende problem, kan vi jo konstatere, at forældrebetalingen til lejrskoler, studieture og lignende efterhånden har nået et niveau, hvor vi må sætte spørgsmålstegn ved, om prisen står i forhold til den undervisningsmæssige værdi af rejserne.

Vi kender alle de mange eksempler, som har været fremme om mere eller mindre eksotiske studieture til snart sagt alle steder i verden. Senest så jeg i tv, at en flok skoleelever var på overlevelsestur til Nordpolen. Det var lige før, jeg overvejede selv at blive skoleelev igen. Det lød meget spændende, men det illustrerer jo ganske tydeligt, at fantasien åbenbart ikke sætter nogen grænser for rejsemålene.

Vi har fra konservativ side naturligvis læst Ombudsmandens redegørelse og har noteret os, at der ikke er tydelighed i lovgivningen på det her område. Det skal der naturligvis være, men vi kan ikke støtte Enhedslistens meget bombastiske forslag, som vi i dag behandler. Vi vil også afvente ministerens udspil senere i denne samling, men jeg vil dog gerne ridse Det Konservative Folkepartis grundholdninger op.

Vi mener, at gratisprincippet i folkeskolen skal gælde for al undervisning, men at det ikke gør noget, at der opkræves et lille beløb til dækning af lejrskole og studietur. Det kan også,

og det er en sag, som vi har diskuteret meget i hvert fald i min gruppe, betyde, at man ikke kommer ud på de meget lange rejser.

Sagen er altså den, at vi synes, det er vigtigt, at man får undervisning. Selvfølgelig er det vigtigt, at man kommer på nogle ture, men f.eks. at tage på skitur til Norge og Frankrig hører jo ikke med i et undervisningsforløb. Så vi har egentlig ikke noget imod, at man sørger for at begrænse muligheden for at tage på lejr-ture og hytteture, og hvad det ellers er, uden for landets grænser.

Vi har diskuteret meget, om man overhovedet skulle sætte sådan en landegrænse op, så man kun måtte rejse inden for Danmark eller Norden, hvis det var i undervisningstiden, og det kan godt være, vi vil spille ud med det. Det lyder egentlig meget rimeligt i vores ører, at man ikke i undervisningstiden tager til fjerne lande, det kan man jo gøre i ferietiden, hvis man vil det, og en begrænset brugerbetaling vil jo kunne betyde, at man ikke kan tage på de der lange ture.

Så må vi slå fast, at ansvaret for de her ture i første instans ligger hos læreren. Det er læreren, der må sørge for, at der er relevans i de ture, eleverne er på, og det lyder nogle gange meget underligt i mine ører, når jeg hører om nogle af de ture, man tager på.

Der er jo også det sociale aspekt i det, og der må jeg undtagelsesvis give Enhedslisten en cadeau for det her, for det kan godt give social slagside, at man arrangerer nogle ture, som koster 3.000, 4.000, 5.000 kr. pr. elev. Det synes jeg også er urimeligt. Jeg har selv tre børn derhjemme, og det kan jo blive en dyr fornøjelse for mig at sende tre børn af sted på sådan nogle dyre ture. Jeg synes, at vi må prøve at begrænse det her. Vi prioriterer nemlig i Det Konservative Folkeparti fagligheden højere end ferierne.

Vi mener også, at ansvaret først ligger hos læreren, så hos skolelederen, som skal være sit ansvar bevidst, hos kommunen og også hos ministeren, som måske bør overveje, om der skal sættes nogle grænser for, hvor de her ture må gå hen, når det er i skoletiden. I ferien kan man tage på de skiferier, man har lyst til, men i skoletiden skal de efter vores mening have et fagligt relevant indhold.

Anne Bastrup (SF):

Det er anden gang, vi behandler det her forslag, og SF's holdning er den samme som sidst. Vi har et folkeskoleforlig, men det tror jeg er gået

op for Enhedslisten, og det er ingen hemmelighed, at vi baks er en del med at finde en udvej.

Det er SF's opfattelse, at folkeskolen skal være for alle. Det betyder, at vi ikke skal indføre betaling ad bagvejen endside lave en folkeskole for de rige og en for de fattige eller en discountløsning for nogle børn, og det er en udvikling, der ligger lige for. Vi har eksempler på kommuner, der har jongleret med planer om at lave skoler, hvor der er oplevelsesture, og skoler, hvor der ikke er.

Når vi så skal vurdere, hvor grænsen for aktiviteter i folkeskolen skal ligge, er SF's smertegrænse faktisk ret fornuftig.

Vi ønsker lejrskoler, ekskursioner og lign. som en integreret del af folkeskolens undervisning, og det skal være gratis for børn og forældre, men vi erkender også, at forældrene sparer et mindre beløb, ved at ungerne er væk fra aftensmaden, morgenmaden osv., så vi er indstillet på, at dette afgrænsede beløb skal kunne opkræves.

Men vi afviser pure den praksis, som nogle kommuner har indført, hvor forældrene skal betale flere tusind kroner for at få deres barn igennem overbygningen, dvs. 8., 9. 10. klasse. Det finder vi er helt uacceptabelt. Samtidig, og det gav hr. Brian Mikkelsen jo en gribende beskrivelse af, er vi også flere partier her i Folketinget, der generelt kritiserer selve indholdet af de rejser, der er tilbudt, set i relation til, at det rent faktisk er undervisningstid, der bruges.

Det skal ikke være nogen hemmelighed, at vi grundlæggende er enige med Enhedslisten, men vi er omfattet af et forlig, og derfor må vi forsøge på en eller anden måde at få enderne til at mødes; men vi forfægter Enhedslistens synspunkter under forhandlingerne.

Dora Rossen (DF):

Så vidt jeg er underrettet, og så vidt jeg har læst mig til, var det foreliggende beslutningsforslag sidst til behandling her i Tinget den 2. december 1997.

Dansk Folkeparti forstår ikke, at problemet er så stort, at det kræver nærmere præcisering i lovgivningen, og min erfaring fra amter og kommuner viser, at det ikke er et stort problem. De klarer det ganske udmærket ude omkring på skolerne.

Dansk Folkeparti mener, at det er en indgriben i det kommunale selvstyre. Der sidder jo forældrerepræsentanter i bestyrelserne, og de er udmærket i stand til at afgøre, hvad de har med

at gøre ude på skolerne. Ligeledes ved de, hvad de skal forholde sig til, og hvordan de skal forholde sig, når deres børn enten skal ud at rejse eller på lejrskole. Der er mange små kommuner, hvor jeg også kommer fra, som sætter fantasien i sving og prøver at skaffe lidt tilskud i form af arrangementer af den ene eller anden art.

Der er altså også noget sundt i, at man gør en indsats for at komme ud at rejse. Derved er forventningens glæde jo større, når det endelig skal ske. Og derfor mener Dansk Folkeparti fortsat, at selvbetaling ikke er af vejen. Meningerne – det har jeg også forstået her – er jo delte i det spørgsmål. Men der er ikke spor til hinder for, at forældrene eventuelt bør betale et supplement. Tingene udvikler sig – det har vi jo set gang på gang – og det er altså, ligesom de skal længere og længere væk. Og dér mener Dansk Folkeparti, at undervisningen altså er det vigtigste.

Ordføreren for Dansk Folkeparti, hr. Poul Nødgaard, udtalte ved forhandlingen den 2. december 1997, at Dansk Folkeparti ikke kunne støtte forslaget, men ville afvente udspillet fra den daværende undervisningsminister, hr. Ole Vig Jensen, som klart havde udmeldt, at der kom noget på det område. Nu har jeg hørt ministeren sige i dag, at der er noget på vej her i denne samling. Jeg havde ellers skrevet i mit manuskript, at der tilsyneladende ikke er sket noget, men nu har jeg forstået, at der er ved at ske noget på området.

Men som det ligger her, kan Dansk Folkeparti altså ikke støtte Enhedslistens forslag.

Susanne Clemensen (CD):

Som vi nok alle sammen er klar over, vil der i denne her samling blive fremsat et lovforslag på baggrund af Folketingets Ombudsmands redegørelse af 20. november 1997.

CD er jo et af forligspartierne bag folkeskoleloven fra 1993, så derfor går vi også ind i de drøftelser med regeringen og undervisningsministeren om, hvordan vi kan klargøre retsgrundlaget for opkrævning af betaling til skolerejser, lejrskoler og lignende. Derfor kan jeg ikke helt forstå, at man har fremsat dette forslag til folketingsbeslutning på nuværende tidspunkt, idet vi jo tidligere har fået at vide af undervisningsministeren, at der vil blive fremsat et lovforslag.

Så jeg vil nøjes med at konstatere dette og så foreløbigt hvert fald sige, at CD ikke støtter Enhedslistens beslutningsforslag.

Dorit Myltoft (RV):

Da partiets ordfører i denne sag, fru Elisabeth Arnold, ikke kan være til stede, skal jeg fremføre følgende synspunkter:

Siden Folketingets Ombudsmand kom med sin redegørelse om opkrævning hos forældre for lejrskoler og skolerejser, har Det Radikale Venstre deltaget aktivt i forhandlingerne med de øvrige forligspartier bag folkeskoleloven om at finde frem til en tilfredsstillende løsning. Den gratis uddannelse i folkeskolen er nemlig en af grundpillerne i det danske velfærdssamfund.

Ingen børn må af økonomiske grunde afskæres fra det fundamentale gode, som en uddannelse er. Så vidt er vi alle enige. Men gratisprincipppet har i en årrække være under pres i forbindelse med aktiviteter, som skolerne afholdt. Det var aktiviteter, der strakte sig fra stærkt undervisningsprægede ekskursioner og lejrskoler til udlandsrejser med formål, der var vanskelige at relatere til skolegangen.

Vi ønsker ikke gratisprincipppet udhulet, som er en afgørende vigtig del af vores uddannelsessystem, men vi ønsker heller ikke, at skolerne får så meget spændetrøje på, at de intet kan foretage sig ud over de skemalagte timer. Derfor er det vigtigt, at der fastsættes bestemmelser for, i hvilke situationer og i hvilket omfang forældre kan pålægges at betale for deres børns deltagelse i skolens mere udfarende aktiviteter så at sige.

Vi kan ikke støtte Enhedslistens beslutningsforslag, men vi er fortsat aktive deltagere i forhandlingerne med forligspartierne om spørgsmålet.

Tom Behnke (FP):

Fremskridtspartiet kan heller ikke støtte Enhedslistens forslag, i hvert fald ikke som det foreligger.

Når vi kigger på det her område, er det jo rigtigt, at der igennem de sidste år er sket en udvikling i arten og antallet af ture, som skolerne tager på sammen med eleverne. Det, vi også kan se, er, at de tager længere og længere væk, og at det bliver mere og mere spændende ture, de tager på, hvor man efterhånden kan begynde at diskutere, hvor stor en andel selve undervisningsdelen udgør, eller om det mere er turen for turens egen skyld.

Når vi ser på det antal ture, som der er i dag – hvor der jo i en lang række kommuner er en delvis forældrebetaling – så tror jeg ikke, at der ville være råd til det samme antal ture, hvis

man fjernede den delvise forældrebetaling, og det vil egentlig være lidt synd. Derfor tror jeg, at det et eller andet sted er nødvendigt, at der er en eller anden form for egenbetaling. Der er flere, der har været inde på, at man kunne lave en egenbetaling, der f.eks. modsvarer kostudgifterne på turen. Man kunne også finde andre løsningsmodeller. Jeg tror, at det vil være et godt sted at lande, således at der er en eller anden form for forældrebetaling med inde i billedet.

Så er det sikkert rigtigt, at der findes eksempler på forældre, som ikke har råd til at betale, selv om det er ganske få. Selv om de prioriterer børnene meget højt, og selv om de virkelig sparer sammen for at have råd til det, så har de ikke råd til det. Men spørgsmålet er så, om vi skal ændre hele lovgivningen og hele systemet af hensyn til nogle få, eller om det ville være mere hensigtsmæssigt, at vi gik ind og sagde, at vi laver en selektiv hjælp i de enkeltstående tilfælde. Det kunne jo gøres, og så ville problemet være løst.

Det er imidlertid også, som det er blevet nævnt, lidt problematisk – det er så også det, Ombudsmanden er inde på – hvis det er sådan, at indholdet af turen er undervisningsagtigt, for så er det ikke rimeligt, at der finder en betaling sted, da det, som flere ordførere har været inde, er et princip, at undervisningen er gratis i Danmark. Så når det gælder de ture, hvor der udelukkende er tale om, at det er en del af undervisningen, tror jeg ikke, at vi kommer uden om, at det i princippet skal være gratis.

Vi er i Fremskridtspartiet ligesom de øvrige partier, der er med i forliget, indstillet på, at debatten fortsætter mellem forligspartierne, og vi er ret sikre på, at forligspartierne finder en fornuftig og afbalanceret løsning på problemet, som også tilgodeser Ombudsmandens indvendinger.

Tove Videbæk (KRF):

Enkelte dele af dette lovforslag er vi enige i. Vedrørende lejrskoler så har eleverne mødepligt, og de er en integreret del af undervisningen, som forberedes og efterbehandles i undervisningstiden, og derfor mener vi, at disse lejrskoler som udgangspunkt bør være gratis. Dog kan der opkræves et lille beløb for bospisningen under opholdet.

Vedrørende decideret ferieture, charterrejser, hytte- og skiture mener vi, at forældre og elever

selv må betale hele gildet, og disse rejser mener vi bør lægges uden for skoletiden.

Vedrørende skolerejser så kan en skolerejse være en udvekslingsrejse med en skole i et andet land, en rejse til en skole i en venskabsby, en rejse for at øve sig i et fremmed sprog osv. Den slags rejser mener vi er meget nyttige, for på disse skolerejser kan eleverne lære noget om geografi, historie, sprog, kultur osv. Til gengæld mener vi, at der godt kunne være en egenbetaling med et rimeligt loft til disse skolerejser, således at alle familier har en mulighed for at betale denne. Det er jo heller ikke nødvendigvis forældrene, der skal betale beløbet. De unge eller de store børn kan selv være med til at samle pengene sammen f.eks. via arbejde, teaterforestillinger, bankospil, opsparing eller en hel række andre ting.

Vi mener, at princippet med, at man selv skal betale lidt, er et sundt princip, og i dette tilfælde kunne det være med til at lære de unge eller de store børn lidt om at yde, før man kan nyde. I de tilfælde, hvor et socialt meget dårligt stillet ungt menneske derimod ikke kan være med til at skaffe de nødvendige midler, mener vi, at der skal være en mulighed for, at dette unge menneske kan søge og få en friplads.

Kristeligt Folkeparti kan ikke støtte forslaget.

Søren Kolstrup (EL):

Det var jo ikke en uinteressant debat at lytte til. Ministeren indledte med at fortælle, at en begrænset deltagerbetaling var rimelig. Derefter kom Socialdemokratiet og udtrykte stærkt behovet for præcisering – klare retningslinjer – og sluttede med at sige, at der godt kunne være tale om en vis brugerbetaling eller gebyr.

Så kom Det Konservative Folkeparti og gjorde opmærksom på, at de eksisterende tilstande sandelig godt kunne resultere i en social slagside. Jeg kan kun være enig. Socialistisk Folkeparti kunne tilslutte sig ideen, og sådan kunne jeg gå videre. Det Radikale Venstre understregede gratisprincippet.

Alle havde i et eller andet omfang et par pæne ord at sige om forslaget. Måske lige bortset fra Dansk Folkeparti, der meget understregede det kommunale selvstyre. Jeg følte mig lidt hensat til tiden omkring århundredeskiftet, hvor Venstrebønder understregede det meget stærkt, men i hvert fald sluttede Fremskridtspartiet af med også i et vist omfang at kunne støtte forslaget. Vi står altså i en situation, hvor

der er mange pæne ord om forslaget, men hvor alle alligevel vender tommelfingeren nedad.

Det giver mig anledning til præcisere, hvad der er årsagen til, at vi fremsætter det her forslag, selv om vi udmærket er klar over, at der sidder en forligskreds, som holder kortene tæt ind til sig og har et hyggemøde ude i byen, hvor de snakker sammen. Lad mig lige understrege, at det ikke mindst er i forholdet til Socialdemokratiet, vi er interesserede i at indgå i en dialog, hvor vi jo har hørt gang på gang, at gratisprincippet skal fastholdes. Nu er vi så kommet i en situation, hvor vi spørger til, hvornår der sker noget. Men lad mig præcisere mit partis holdning:

I dag føler mange forældre sig tvunget til at betale for deres børns deltagelse i diverse aktiviteter. Det har vi mange meldinger på. Betaler de ikke, kommer børnene ikke med på den planlagte tur, men sættes i stedet til anden undervisning, f.eks. i en parallelklasse. Det er frivilligt, om forældrene vil betale, men konsekvensen ved ikke at betale er, at barnet udelukkes fra klassens fællesskab, altså den sociale slagside, som hr. Brian Mikkelsen omtalte.

Sagen er i sin kerne simpel: Det kan ikke være rigtigt, at folkeskolen lovligt skal kunne opkræve betaling for undervisningen. Det er uacceptabelt, at folk med lavere indkomst – arbejdsløse, bistandsklienter – må afstå fra at sende deres børn på lejrskole på grund af manglende økonomiske muligheder. Det skal ikke være fars eller mors pengepung, der afgør, om barnet kan deltage i undervisningen. Jeg synes, det turde være indlysende, at det, der foregår på ekskursioner og lejrskoler, selvfølgelig er undervisning. Det er det, vi hele tiden skal forholde os til.

For det første foregår lejrskoler og lignende aktiviteter i skoletiden. For det andet indgår disse aktiviteter i lærernes undervisningsforpligtelse. For det tredje bliver børn, der ikke tager med på lejrskole, pålagt anden undervisning, f.eks. i parallelklassen. Og hermed synes jeg, det skulle være understreget meget stærkt, at der er et behov for ikke at putte de her principper ned i en syltekrukke, men hurtigst muligt få dem præciseret og lavet nogle klare retningslinjer.

Siden det her beslutningsforslag blev behandlet den 2. december 1997, har folkeskoleafdelingen så udstukket nogle retningslinjer

med et brev til de kommunale skolemyndigheder, og heraf fremgår, at kommunerne blot skal følge den praksis, som ministeriet hidtil har anbefalet, men hermed er vi jo faktisk lige vidt. Retningslinjerne lægger nemlig for mig og Enhedslisten at se stadig væk op til kunstige skel mellem på den ene side såkaldt frivillige ekskursioner, hvor de elever, der ikke deltager, henvises til anden undervisning, og på den anden side ekskursioner, der defineres som undervisning og er gratis.

Siden juli sidste år har vi vidst, at der var et presserende behov for via lovgivningen at få reguleret dette område. Men der er endnu ikke sket noget, og derfor er vi meget spændte på, hvornår der sker noget. Det foreliggende beslutningsforslag skal tilskynde undervisningsministeren til at komme i gang og komme med et forslag, der én gang for alle får reguleret området – en lovgivning, der sikrer gratisprincippet i folkeskolen, også når det gælder lejrskoler, skolerejser, ekskursioner – og jeg må tilføje, at der er et stigende behov for en sådan præcisering.

Det er jo som bekendt et princip i Danmark, at al folkeskoleundervisning er gratis, og det er et princip, som vi for alt i verden må fastholde. Betaler forældrene først til lejrskole, vil det ikke tage lang tid, før de også skal betale for bolde og rundboldbat, og hvad kommer så? Nå ja, så kunne lærernes løn komme.

Men jeg håber i det mindste, at de positive tilkendegivelser, der er kommet omkring gratisprincippet, inden for en meget overskuelig tidshorisont bliver omsat i de stærke præciseringer og klare retningslinjer, som vi har hørt er blevet fremsat som et ønske.

Hermed sluttede forhandlingen, og forslaget overgik derefter til anden (sidste) behandling.

Afstemning

Formanden:

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til Uddannelsesudvalget. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

12) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 5:

Forslag til folketingsbeslutning om ophævelse af Tvindsærloven.

Af Søren Kolstrup (EL) m.fl.
(Fremsat 31/3 98).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Undervisningsministeren (Margrethe Vestager):

Tvindlovens formål er at sikre, at skoler ikke kun formelt men også reelt, lever op til lovgivningens krav om, at de frie skoler skal være selvejende institutioner og dermed uafhængige af uvedkommende interesser. Dette krav skal give staten sikkerhed for, at de private skoler anvender de meget store offentlige tilskud til netop det skoleformål, hvortil tilskuddene er ydet.

Forslaget til loven blev fremsat i forlængelse af to lovforslag, der blev fremsat i marts 1996, og som ligeledes bl.a. havde til formål at udmønte og præcisere den gældende lovgivnings krav om, at de frie skoler skal være selvejende institutioner. I disse to lovforslag stillede bl.a. krav til bestyrelsens og revisors habilitet og uafhængighed af uvedkommende interesser. De nye lovforslag blev fremsat den 8. maj 1996 på baggrund af undersøgelser af visse Tvindskoler, gennemført af Rigsrevisionen, Revisionsfirmaet Deloitte & Touche og Undervisningsministeriet.

Undersøgelserne viste, at skolerne under det daværende Skolesamvirket Tvind var sammenflettet i et indbyrdes økonomisk og administrativt netværk, en koncern styret udefra. Ifølge undersøgelserne havde aftaler inden for koncernen til resultat, at der førtes penge fra enkelte skolers drift og dermed fra eleverne til aktiviteter, der lå uden for lovgivningen om frie skoler og frie kostskoler, f.eks. til bygningsserhvervelse til andre skoler.

Det dagældende lovkrav om, at de frie skoler skulle være selvejende institutioner, var ikke udformet som et egentligt forbud mod skolekoncerner. Det var den juridiske vurdering, at de dagældende regler ikke var tilstrækkelige til at hindre omgåelse af lovens formål. Lovens hovedformål var derfor en formulering af krav

til skolernes uafhængighed og deres forvaltning af midler og at skabe et klart forbud mod skolekoncerner som Tvind eller lignende konstruktioner.

Ved vurderingen af, hvor detaljerede reglerne burde være, måtte man imidlertid tage hensyn til, at der ikke blev lagt for snærende bånd for det store flertal af skoler, der loyalt lever op til lovgivningens målsætning. Derfor blev lovens krav suppleret med en bestemmelse om, at det beror på undervisningsministerens skøn, om der er fornøden sikkerhed for, at skolerne vil leve op til kravene.

Loven udelukker endvidere helt Tvinds skolekoncern med 32 navngivne skoler for tilskud i henhold til lovgivningen om de frie skoler. Min forgængers begrundelse for denne del af forslaget var, at staten ikke kunne have tillid til, at Tvindskolerne reelt ville frigøre sig fra koncernstrukturen.

Folketingets vedtagelse vedrører alene tiden efter lovens vedtagelse, idet standsningen af tilskud skete med fremtidig virkning fra den 1. januar 1997.

Forslagsstillerne ønsker endvidere, at ministerens skønsmålinger skal udgå af skoleloven. Skønsmålingen indebærer, at undervisningsministeren kan undlade at godkende og yde tilskud til en skole eller trække godkendelsen og tilskuddet tilbage, såfremt der efter ministerens skøn ikke er tilstrækkelig sikkerhed for, at skolen opfylder lovens krav om uafhængighed og forvaltning af skolens midler.

Der kan herved navnlig lægges vægt på, om skolen indgår i et fællesskab eller i et samarbejde med skoler, institutioner, fonde, virksomheder, foreninger m.fl., der indebærer en nærliggende risiko for, at skolen styres af andre; om skolens midler anvendes til formål uden for skolen; om skolens ledelse og lærere står i et juridisk eller økonomisk afhængighedsforhold til de parter, som jeg nævnte før, eller om skolens elever udfører arbejde, herunder indsamlings- og agitationsarbejde el.lign., på en måde, der er usædvanlig for skoleformen.

Som sagt: Der er fastlagt klare rammer i loven, inden for hvilke det ministerielle skøn skal udøves. Skønnet skal naturligvis også udøves inden for forvaltningens almindelige retsprincipper om saglige hensyn m.v., herunder den almindeligt gældende lighedsgrund-sætning. Undervisningsministeriets afgørelser vil af en ansøger kunne indbringes for domstolene, og der er indtil nu anlagt sag af én af de